

Total No. of Printed Pages—4

4 SEM FYUGP PHIC4A

2 0 2 5

(June)

PHILOSOPHY

(Core)

Paper : PHIC4A

(Fundamentals of Indian Philosophy—II)

Full Marks : 60

Time : 2 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

1. শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা : 1×6=6

Choose the correct answer :

- (a) ন্যায় দৰ্শন অনুসৰি উপমান জ্ঞানৰ বৈধ উৎস হয়/নহয়।

According to Nyāya philosophy, Upamāna is/is not valid source of knowledge.

- (b) ভাৰতীয় দৰ্শনত বৈধ জ্ঞানৰ উৎসক প্ৰমা/প্ৰমাণ বুলি কোৱা হয়।

Valid source of knowledge is called Pramā/Pramāṇa in Indian philosophy.

✓

- (c) সাংখ্য দর্শন অনুসৰি প্রকৃতিৰ প্রথম অভিব্যক্তি 'মহৎ'/'অহংকাৰ'।

According to Sāṃkhya philosophy, first product of Prakṛti is 'Mahat'/'Ahaṃkāra'.

- (d) যোগ দর্শন অনুসৰি চিত্তবৃত্তি চাৰি/পাঁচ প্রকাৰৰ।

Philosophy of Yoga states that there are four/five kinds of Cittavṛtti.

- (e) কুমাৰিল ভট্টৰ/প্রভাকৰৰ মতে 'অনুপলব্ধি' জ্ঞানৰ এক স্বতন্ত্র উৎস।

According to Kumarila Bhatta/Prabhakara 'Anupalabdhi' (non-apprehension) is an independent source of knowledge.

- (f) বৈশেষিক দর্শন অনুসৰি পৰমাণুবোৰ আধ্যাত্মিক/জড় কণা।

According to Vaiśeṣika philosophy atoms are spiritual/material particles.

2. চমু টোকা লিখা (যি কোনো তিনিটা) : 4×3=12

Write short notes on (any three) :

- (a) প্রকৃতিৰ তিনি গুণ
Three Guṇas of Prakṛti

- (b) মীমাংসা দর্শনৰ অৰ্থাপত্তি
Arthāpatti of Mīmāṃsā philosophy

- (c) সংকাৰ্যবাদ
Satkāryavāda

- (d) শংকৰৰ দর্শনৰ সত্তাৰ তিনিটা স্তৰ
Three grades of reality of Śāṅkara's philosophy

3. ন্যায় দর্শন অনুসৰি জ্ঞানৰ যথার্থ উৎসসমূহ কি কি? ন্যায় দর্শন অনুসৰণ কৰি অনুমানক জ্ঞানৰ বৈধ উৎসৰূপে ব্যাখ্যা কৰা।

2+9=11

What are the valid sources of knowledge according to Nyāya? Explain Anumāna (inference) as a source of valid knowledge by following Nyāya.

অথবা / Or

বৈশেষিক দর্শনৰ পটভূমিত পদার্থৰ সংজ্ঞা দিয়া। বৈশেষিক দর্শনৰ অভাৱ পদার্থ সম্পর্কে আলোচনা কৰা। 2+9=11

Define Padārtha in the content of Vaiśeṣika philosophy. Discuss about 'Abhāva Padārtha' of Vaiśeṣika philosophy.

4. সাংখ্য দর্শন অনুসৰি দুটা তাত্ত্বিক সত্তা কি কি? সাংখ্য দর্শনে আগবঢ়োৱা বহুপুঙ্খবাদৰ প্ৰমাণসমূহ ব্যাখ্যা কৰা। 2+9=11

What are the two ontological realities according to Sāṃkhya philosophy? Explain Sāṃkhya proofs for plurality of Puruṣa.

অথবা / Or

যোগ দৰ্শনৰ অষ্টাংগ যোগ ব্যাখ্যা কৰা। 11
Explain 'Aṣṭāṅga Yoga' of Yoga philosophy.

5. মীমাংসা দৰ্শন অনুসৰি জ্ঞানৰ যথার্থ উৎসসমূহ কি কি? যথার্থ জ্ঞানৰ উৎসৰূপে অনুপলব্ধিৰ মূল্যায়ন কৰা। 3+7=10
What are the valid sources of knowledge according to Mīmāṃsā philosophy? Estimate 'Anupalabdhi' (non-apprehension) as a source of valid knowledge.

অথবা / Or

অদ্বৈত বেদান্ত দৰ্শন অনুসৰি ব্ৰহ্মৰ প্ৰকৃতি ব্যাখ্যা কৰা। 10
Explain the nature of Brahman according to Advaita Vedānta philosophy.

6. কাৰ্যকাৰণবাদ সূত্র বুলিলে কি বুজা? তোমাৰ নিজা সিদ্ধান্তসহ 'সৎকাৰ্যবাদ বিৰুদ্ধ অসৎকাৰ্যবাদ' সম্পৰ্কীয় যুক্তি-তৰ্কৰ ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা। 2+8=10
What do you mean by the theory of causation? Explain the debate on 'Satkāryavāda vs. Asatkāryavāda' with your own conclusion.

অথবা / Or

ন্যায়-বৈশেষিক দৰ্শনৰ সামান্যৰ ধাৰণাটো বিশ্লেষণ কৰা। 10
Analyze the concept of Sāmānya (universal) of Nyāya-Vaiśeṣika philosophy.

★★★

Total No. of Printed Pages—4

4 SEM FYUGP PHIC4B

2025

(June)

PHILOSOPHY

(Core)

Paper : PHIC4B

(Ancient and Medieval Western Philosophy)

Full Marks : 60

Time : 2 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

1. শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা : 1×6=6

Choose the correct answers :

(a) পাইথাগোৰাচৰ দৰ্শন অনুসৰি 'দুই' সংখ্যাটোৰে বিন্দুক/
ৰেখাক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে।

According to Pythagorean philosophy
number 'two' represent point/line.

(b) ছফিষ্টসকলে সাৰ্বিক সত্যক স্বীকাৰ/অস্বীকাৰ কৰিছিল।

Sophists accepted/denied the
universality of truth.

- (c) পৰমাণু-সম্পর্কীয় মতবাদটো ডেম'ক্ৰিটাছৰ/হেৰাক্লিটাছৰ লগত সম্পর্কিত হৈ আছে।

The theory of Atoms is related to Democritus/Heraclitus.

- (d) হেৰাক্লিটাছৰ দর্শন অনিত্য/নিত্যসত্তাৰ সৈতে জড়িত হৈ আছে।

Heraclitus is associated with the philosophy of change/philosophy of being.

- (e) প্লেটোৰ মতে প্রত্যয়বিলাক সকলো বস্তুৰে সাৰসত্তা হয়/নহয়।

According to Plato, ideas are/are not essence of all things.

- (f) 'ৰিপাব্লিক' হ'ল প্লেটো/এৰিষ্ট'টল বচিত গ্রন্থ।

Republic is the work of Plato/Aristotle.

2. তলত দিয়া যি কোনো তিনিটাৰ চমু টোকা লিখা : $4 \times 3 = 12$

Write short notes on any three of the following :

- (a) থেলচৰ প্রথম সূত্র
First Principle of Thales

- (b) প্লেটোৰ আত্মাৰ অমৰত্বৰ ধাৰণা
Plato's idea of immortality of Soul

- (c) অগাস্টিনৰ ব্যক্তি-সম্পর্কীয় ধাৰণা
Augustine's concept of Man

- (d) এনছেলামৰ ঈশ্বৰৰ অস্তিত্বৰ প্রমাণ
Anselm's proofs for God's existence

3. হেৰাক্লিটাছৰ পৰিৱৰ্তনশীলতাৰ মতবাদ ব্যাখ্যা কৰা। 12
Explain Heraclitus' doctrine of Flux.

অথবা/Or

ডেম'ক্ৰিটাছে আগবঢ়োৱা গ্ৰীক পৰমাণুবাদ ব্যাখ্যা কৰা।

Explain Greek Atomism advocated by Democritus.

4. 'সদগুণেই জ্ঞান' উক্তিৰ আধাৰত ছক্ৰেটিছৰ নীতিশাস্ত্ৰ আলোচনা কৰা। 10

Discuss Socratic ethics with the central thesis 'Virtue is knowledge'.

অথবা/Or

প্লেটোৰ প্রত্যয় সম্পর্কীয় মতবাদ ব্যাখ্যা কৰা।

Explain Plato's theory of Ideas.

5. এৰিষ্ট'টলে আগবঢ়োৱা কাৰণৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰ ব্যাখ্যা কৰা। 10
Explain different types of cause as advocated by Aristotle.

অথবা/Or

এৰিষ্ট'টলে প্লেটোৰ প্ৰত্যয়-সম্পৰ্কীয় মতবাদক কিয় সমালোচনা কৰিছিল? আলোচনা কৰা।

Why did Aristotle criticise Plato's theory of Ideas? Discuss.

6. অগাষ্টিনৰ জ্ঞান-সম্পৰ্কীয় মতবাদৰ সমালোচনামূলক ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা। 10

Critically explain Augustine's theory of knowledge.

অথবা/Or

একুইনাছে আগবঢ়োৱা ঈশ্বৰৰ অস্তিত্ব সম্বন্ধীয় প্ৰমাণ আলোচনা কৰা।

Discuss the proofs for existence of God advocated by Aquinas.

Total No. of Printed Pages—4

4 SEM FYUGP PHIC4C

2025

(June)

PHILOSOPHY

(Core)

Paper : PHIC4C

(Fundamentals of Social and Political Philosophy)

Full Marks : 60

Time : 2 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

1. শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা : 1×6=6

Choose the correct answer :

(a) সমাজ দৰ্শন সামাজিক আদৰ্শ/সামাজিক তথ্যৰ লগত জড়িত।

Social philosophy is concerned with social ideal/social fact.

(b) ব্যক্তি আৰু সমাজৰ সম্পৰ্ক সম্বন্ধে তিনিটা/চাৰিটা মতবাদ আছে।

There are three/four theories regarding the relation between individual and society.

(2)

- (c) “সামাজিক অনুষ্ঠান হৈছে সামাজিক সম্পর্কৰ আন্তঃসম্পর্ক”—যুং আৰু মেক/চি. এল. উদ।
“Social institution is the name of intercoordination of social relationships”—Young and Mac/C. L. Wood.
- (d) বাজনৈতিক দর্শন হৈছে আদর্শনিষ্ঠ/বিষয়নিষ্ঠ বিজ্ঞান।
Political philosophy is normative/positive science.
- (e) *My Experiments with Truth*-ৰ বচয়িতা হ'ল আশ্বেদকাৰ/গান্ধী।
My Experiments with Truth was written by Ambedkar/Gandhi.
- (f) আশ্বেদকাৰৰ মতে বৰ্ণ ব্যৱস্থা স্বাভাৱিক/অস্বাভাৱিক।
According to Ambedkar, caste system is natural/unnatural.
2. চমু টোকা লিখা (যি কোনো তিনিটা) : 4×3=12
Write short notes on (any three) :
- (a) ব্যক্তি স্বাতন্ত্র্যবাদ
Individualism
- (b) প্ৰাণদণ্ড বা মৃত্যুদণ্ড
Capital punishment

P25/1397

(Continued)

(3)

- (c) ধৰ্মনিৰপেক্ষতাবাদৰ নীতি
Principles of Secularism
- (d) বি. আৰ. আশ্বেদকাৰৰ ভাতৃত্ববোধৰ ধাৰণা
B. R. Ambedkar's concept of fraternity
3. সমাজ দর্শনৰ স্বৰূপ আৰু পৰিসৰ আলোচনা কৰা। 12
Discuss the nature and scope of social philosophy.
- অথবা / Or
- ব্যক্তি আৰু সমাজৰ সম্পর্ক-সম্বন্ধীয় সমাজতত্ত্ববাদ মতটো ব্যাখ্যা কৰি মূল্যাংকন কৰা।
Explain and evaluate socialism regarding the theory of the relation between individual and society.
4. সামাজিক ব্যাধি কি? সামাজিক ব্যাধিৰ কাৰণসমূহ ব্যাখ্যা কৰা। 2+8=10
What is social evil? Explain the causes of social evil.

অথবা / Or

- শাস্তি-সম্পর্কীয় মতবাদসমূহ কি কি? এই সম্বন্ধত সংশোধনাত্মক মতবাদটোৰ সমালোচনাত্মক আলোচনা কৰা। 2+8=10
What are the theories of punishment? In this context, critically discuss the reformatory theory of punishment.

P25/1397

(Turn Over)

5. বাজনৈতিক দৰ্শনৰ পৰিসৰ আলোচনা কৰা। 10

Discuss the scope of political philosophy.

অথবা / Or

গণতন্ত্ৰৰ সংজ্ঞা দিয়া। পৰোক্ষ গণতন্ত্ৰৰ বিষয়ে এক চমু বিৱৰণ
দিয়া। 2+8=10

Define democracy. Give a brief estimate on
indirect democracy.

6. গান্ধীৰ সৰ্বোদয়ৰ ধাৰণা সমালোচনামূলকভাৱে আলোচনা কৰা। 10

Critically discuss the concept of Sarvodaya of
Gandhi.

অথবা / Or

মাৰ্ক্সৰ শ্ৰেণী-সম্পৰ্কীয় ধাৰণাৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা।

Explain Marx's concept of Class.

★★★

Total No. of Printed Pages—4

4 SEM FYUGP PHIC4D

2025

(June)

PHILOSOPHY

(Core)

Paper : PHIC4D

(Fundamentals of Philosophy of Religion)

Full Marks : 60

Time : 2 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

1. শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা : 1×6=6

Choose the correct answer :

(a) ধৰ্ম দৰ্শনৰ জ্ঞানতাত্ত্বিক/অধিবিদ্যা-সম্পৰ্কীয় দৃষ্টিভংগীয়ে
ধৰ্মীয় বিশ্বাসৰ সন্ধান কৰে।

Epistemological/Metaphysical approach of
the philosophy of religion explores religious
belief.

(b) *The Idea of the Holy* হৈছে ৰুডলফ
অট্টো/উইলিয়াম জেমছৰ ৰচনা।

The Idea of the Holy is the work of Rudolf
Otto/William James.

(2)

- (c) জেবন্স/ফ্ৰেজাৰৰ মতে, “যাদু ধৰ্মৰ পূৰ্বৱৰ্তী” ।
According to Jevons/Frazer, “Magic preceded religion”.
- (d) ছেণ্ট এনছেলম/ছেণ্ট অগাষ্টিন ঈশ্বৰৰ অস্তিত্বৰ বাবে তাত্ত্বিক যুক্তিৰ প্ৰবক্তা আছিল ।
St. Anselm/St. Augustine was the propounder of the Ontological argument for the existence of God.
- (e) ঈশ্বৰবিৰোধী মত হিচাপে মনোবিশ্লেষণ হৈছে মাৰ্ক্স/ফ্ৰয়েডৰ সৈতে জড়িত ।
Psychoanalysis as an anti-theistic trend is associated with Marx/Freud.
- (f) বানপানী এক প্ৰাকৃতিক/নৈতিক অশুভ ।
Flood is a natural/moral evil.
2. চমু টোকা লিখা (যি কোনো তিনিটা) : $4 \times 3 = 12$
Write short notes on (any three) :
- (a) ধৰ্ম আৰু নৈতিকতাৰ সম্বন্ধ
Relation of religion and morality
- (b) বহস্যবাদ (উইলিয়াম জেমছ)
Mysticism (William James)
- (c) অমঙ্গলৰ সমস্যা (এপিকিউৰাছ)
Problem of evil (Epicurus)

P25/1504

(Continued)

(3)

- (d) ঈশ্বৰৰ অস্তিত্ব-সম্বন্ধীয় বিশ্বতাত্ত্বিক যুক্তি
Cosmological argument for the existence of God
- (e) ঈশ্বৰবিৰোধী ধাৰা হিচাপে প্ৰত্যক্ষবাদ
Positivism as anti-theistic trend
3. ধৰ্ম দৰ্শন বুলিলে কি বুজা? ইয়াৰ পৰিসৰ ব্যাখ্যা কৰা ।
 $2+10=12$
What do you mean by philosophy of religion?
Explain its scope.
অথবা / Or
ধৰ্মৰ সংজ্ঞা দিয়া । ধৰ্মীয় বিশ্বাসত বিচাৰ-বুদ্ধি বা যুক্তিৰ ভূমিকা আলোচনা কৰা ।
 $2+10=12$
Define religion. Discuss the role of reason in religious belief.
4. ধৰ্মীয় চেতনা বুলিলে কি বুজা? ইয়াৰ বিভিন্ন উপাদানসমূহ ব্যাখ্যা কৰা ।
 $2+8=10$
What do you mean by religious consciousness?
Explain its various elements.
অথবা / Or
ধৰ্মৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে মনস্তাত্ত্বিক মতবাদ আলোচনা কৰা । 10
Discuss the psychological theory regarding the origin of religion.

P25/1504

(Turn Over)

5. ঈশ্বৰৰ অস্তিত্বৰ প্ৰমাণ হিচাপে প্ৰধান যুক্তিসমূহ উল্লেখ কৰা।
ঈশ্বৰৰ অস্তিত্ব-সম্বন্ধীয় নৈতিক যুক্তিটো সমালোচনাত্মকভাৱে
ব্যাখ্যা কৰা। 2+8=10

State the major arguments as a proof for the existence of God. Critically explain the moral argument for the existence of God.

অথবা / Or

“ধৰ্ম হৈছে জনসাধাৰণৰ আফিং।” এই দৃষ্টিভংগী সমৰ্থন কৰা
তত্ত্বটোৰ এক সমালোচনামূলক বিৱৰণ দিয়া। 10

“Religion is opium of the people.” Give a critical estimate of the theory that upheld this view.

6. অমঙ্গলৰ সমস্যা বুলিলে কি বুজা? অমঙ্গলৰ সমস্যাৰ প্ৰতি
ঈশ্বৰবাদী সঁহাৰিসমূহ সমালোচনাত্মকভাৱে পৰীক্ষা কৰা। 2+8=10

What do you mean by problem of evil? Critically examine theistic responses to the problem of evil.

অথবা / Or

নিয়তিবাদ আৰু অনিয়তিবাদৰ দৃষ্টিভংগীৰ পৰা ইচ্ছাৰ স্বাধীনতাৰ
বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা। 5+5=10

Explain the Freedom of Will from the perspective of determinism and indeterminism.

★★★